

Ks. Walerian S ł o m k a, *Źródła postaw i życia chrześcijańskiego*, Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 1996, ss. 390.

Życie chrześcijańskie jest wyrazem wiary człowieka wyrażanej w realiach codzienności, w postępowaniu i w działaniu. Oczywiście, nie można tu zapomnieć i o podstawowym zwrotnym odniesieniu samego Boga do człowieka. Niesione codziennie świadectwo wiary wymaga jednak konkretnych postaw i zachowań życiowych, które nie mogą być oddzielone od oczekiwania teoretycznej wierności Ewangelii. Nowość Przymierza czasów eschatologicznych jest zupełnie inną jakością dla życia człowieka wiary, ale jednocześnie nakłada ona i inne zobowiązania, wsparte mocami łaski.

Orędzie Jezusa z Nazaretu pozostaje zawsze żywym i ciągle aktualnym zobowiązaniem, podejmowanym w sakramentalnych mocach czasów ziemskiego pielgrzymowania. Tu następuje wyjątkowe spotkanie możliwości człowieka i mocy Bożych, w nadziei ich harmonijnego współdziałania i współpracy, ku owocności życia. To są współczesne realia chrześcijańskiej drogi ziemskiego pielgrzymowania, które nie ma – w sensie bytowym – swych granic.

Pracę lubelskiego profesora rozpoczyna wstęp, który jest znakomitym wprowadzeniem w całość podejmowanej problematyki badawczej, wskazującej – przede wszystkim – na znamiona godności i wielkości osoby ludzkiej (s. 5-7). Ważne są tu jednak także wymiary wspólnotowe czy społeczne życia człowieka. Ostatecznie jednak „książka [...] odwołuje się do chrześcijańskiej wiary, nadziei i miłości oraz do siedmiu sakramentów świętych jako do podstawy chrześcijańskiej i katolickiej świadomości, postaw i życia” (s. 7).

Całość pracy zawiera 28 zwartych i do pewnego stopnia samoistnych tekstów, które w większości były już wcześniej publikowane w różnych periodykach. Ich widoczna samoistność tworzy jednak, mimo wszystko, pewne bloki czy zwarte części. Współgra to z tematem całej publikacji. Pozwala jednocześnie pokazać pewne pogłębione analizy badawcze czy studia szczegółowych kwestii.

Ks. Słomka ukazuje najpierw obraz chrześcijańskiej wiary w jej życiowym odniesieniu do Trójcy Świętej, zwłaszcza w postawach ludzkich, które związane są z duchowością o takim charakterze, co ukazują m.in. encykliki papieskie (np. *Redemptor hominis*, *Dominum et Vivificantem*). Wszystko to prowadzi ku wyzwalającej chrześcijańskiej nadziei ocalającej, która ma także swe wyrazy w duchowości, a co między innymi mocno zaakcentował Jan Paweł II podczas swoich pielgrzymek do Polski. Te, tak bogate, treści nie zostały jednak nadal w pełni zasymilowane, zwłaszcza w praktycznych wymiarach życia osobowego oraz wspólnotowego.

Autor wskazuje bardzo wyraźnie, iż miłość chrześcijańska przybiera praktyczną formę miłosierdzia, ku budowaniu cywilizacji miłości. W niej sumują się wszystkie znaki spojrzenia na człowieka, dostrzegające także szeroko pojęte filozoficzne i teologiczne wizje antropologiczne. Ostatecznie – jak wskazuje ks. prof. W. Słomka – wszystkie trzy cnoty teologiczne kształtują postawy ludzkie. Z kolei wskazano na chrzest św. jako podstawę duchowości chrześcijańskiej. Duch Święty – podkreśla Autor – spełnia określoną rolę twórczą tak w życiu, jak i w jego przejawach doskonałości chrześcijańskiej. Co więcej, jest On wręcz ożywcym i twórczym „pokarmem życia wewnętrznego” Formowana w świadomym duchu i rozeznaniu dojrzałość chrześcijańska ma zawsze odniesienie twórcze do widzialnych ziemskich struktur kościelnych. Tych realnych prawidłowości nie uświadamiają sobie jednak wyraźnie i jednoznacznie wszyscy członkowie ludu Bożego.

Ważnym elementem pełnej wizji życia chrześcijańskiego jest świadomość rangi i funkcji solidarności międzyludzkiej. Współcześnie obserwuje się zanikanie z jednej strony wyczucia *sacrum*, a z drugiej grzechu (w jakimś sensie *profanum*). W kontekście tych prawd staje sakrament pokuty i pojednania oraz konieczność gotowości ku podjęciu czy zaaprobowaniu kierownictwa duchowego. Trudno nie dostrzec tu, jak to czyni ks. prof. Słomka, związków z sakramentem chorych, który także ma swoją bogatą duchowość i jest ostatecznie sakramentem pojednania. Taka wizja może niekiedy jawić się wręcz jako swoista prowokacja czy dziwne wyzwanie, ale z drugiej strony jest jednocześnie pełnią prawdy o tym sakramencie.

Kolejnym wymiarem postaw i życia chrześcijańskiego, wskazanym w prezentowanej książce, jest sakrament kapłaństwa ukierunkowany ku miłości i związanej z nim Eucharystii. W innym kontekście byłby on wręcz zupełnie niezrozumiały czy zubożony lub nawet wypaczony w swej istocie zbawczej. Ważne jest tu twórcze uwrażliwienie człowieka na charakteryzujące go elementy duchowości oraz ich odniesienie do miłości. Te wymiary czy przejawy zawsze łączą się twórczo, wręcz współgrają ze sobą ku dynamice życia oraz posługi ewangelizacyjnej. Ostatecznie, ten sakrament to podstawowy element oraz fundament postaw i życia chrześcijańskiego.

Z kolei, w końcu pracy wskazano na sakrament małżeństwa, dostrzegając w nim podstawę duchowości powołania małżeńskiego i rodzinnego. Nie można tu, co jest ważnym elementem osiągnąć prof. Słomki, nie dostrzegać pozytywnej funkcji duchowo-

wej cielesności człowieka i całej jego manifestacji czasowej oraz zewnętrznej. Ostatecznie, zawsze wejście na drogę powołania wiary jest faktycznie realnym podjęciem drogi świętości, która dotyczy tak świeckich, jak i duchownych, a więc całego ludu Bożego. Autor dodatkowo porusza tu kwestię duchowości pracy ludzkiej. Jest to zwrócenie uwagi na jednostkowe, ale jakże ważne zagadnienie etyczne.

Całość prezentowanej pracy zamyka wykaz zastosowanych skrótów (s. 389). Warto tu wskazać, iż omawiana książka, obok treści, przedstawia niezwykle bogatą i interesującą bazę źródłową oraz bibliograficzną. Cytowane, w wielu miejscach obszerne i odpowiednio dobrane teksty źródłowe jeszcze bardziej przybliżają bogactwo i dynamizm omawianych zagadnień chrześcijańskiego pielgrzymowania. Warto podkreślić, iż zawsze elementy te widziane są pozytywnie w wymiarze ewentualnego ich wykorzystania w osobistych studiach czy badaniach.

Można powiedzieć, iż dobrze się stało, że ks. prof. W. Słomka udostępnił w formie książkowej bogaty zestaw licznych tekstów, które ukazują szeroki obraz źródeł postaw i życia chrześcijańskiego, a które w znacznej liczbie były już wcześniej publikowane jako zwarte i samoistne artykuły. Zsumowane tu osiągnięcia badawcze i analityczno-syntetyczne jawią się w sposób bardziej zwarty i kompleksowy, a zatem jednocześnie zdaje się, iż bardziej sugestywnie przemawiają do współczesnego czytelnika.

Jak pisze we wstępie Autor „książka *Źródła postaw i życia chrześcijańskiego* stara się wykazać, że katolickie postawy i katolickie życie są niepojmowalne bez odwołania się do chrześcijańskiej wiary, nadziei i miłości oraz sakramentalnych znaków Chrystusowego Kościoła; że właśnie życie teologalne i sakramentalne w istotny sposób warunkuje i kształtuje prawdziwie katolicki styl postaw i życia oraz stanowi o ich doskonałości” (s. 5). To jest właśnie znak bogactwa i umiejętności poprawnego odczytania ewangelicznego orędzia wiary. Nie można tu jednak pominąć realności miejsca i czasu oraz specyfiki osób podejmujących odpowiedź na Boże wezwanie oraz powołanie.

Zaprezentowany przez ks. prof. Słomkę obraz postaw i życia chrześcijańskiego jest faktycznie dynamicznym wezwaniem ku codziennym żywym postawom wiary, nadziei i miłości. Cnoty te sumują w sobie bogactwo odniesień we wszelkich sferach relacyjnych człowieka (Bóg, inni ludzie, świat i sam w sobie). Przekazane tu treści i przemyślenia mogą okazać się bardzo cennymi w formowaniu codziennego życia chrześcijańskiego. W sumie to, co prezentuje Autor, jest zarysem ukazującym „teologalno-sakramentalny charakter duchowości chrześcijańskiej” (s. 5). Jest ona taką ze swej natury, ale pytaniem praktycznym pozostanie zawsze osobowa odpowiedź człowieka.

Przesłanie książki ks. prof. W. Słomki zwraca uwagę „na to, że duchowość katolicka rodzi się, rozwija i owocuje tylko dzięki chrześcijańskiej wierze, nadziei i miłości oraz dzięki tym sakramentalnym znakom wiary, które oznaczają i uobecniają objawiającego się i zbawiającego nas Boga przez Jezusa Chrystusa, w Chrystusie i z Chrystusem oraz Jego Kościołem” (s. 5). Jest to ostatecznie uchwycenie jednego z istotnych elementów bogactwa i dynamiki chrześcijańskiego przesłania życiowego.

Prezentowana książka, jak to podkreśla także sam Autor, może być „pomocną lekturą dla wszystkich duszpasterzy, którzy realizują program sakramentalnej nowen-

ny Kościoła w naszej Ojczyźnie” (s. 7). To jest przecież zawsze i dla wszystkich aktualna, choć trudna i wymagająca droga ewangelizacyjna, a zarazem i zobowiązanie życia. Otwartość na realia codziennego zaangażowania człowieka pokazuje, iż to świadectwo życia przybiera wielorakie formy, które są indywidualnym realizmem odpowiedzi na osobowe powołanie, w danym miejscu i czasie.

Warto tu zacytować interesujący fragment ze wstępu: „Wielkim pragnieniem autora jest, by czytelnik odkrył, że wiara, nadzieja i miłość chrześcijańska oraz sakramenty święte nie stanowią świata martwej litery czy skamieniałych znaków, lecz są prawdziwie tryskającymi życiem źródłami dla pielgrzymującego w czasie i w przestrzeni człowieka ku swemu wiecznemu przeznaczeniu – ku uszczęśliwiającej komunii miłości z Bogiem Ojcem, Synem i Duchem Świętym oraz całym Bożym stworzeniem” (s. 7). Akcent życiowy pozostanie zawsze aktualny i wymagający dojrzałych postaw.

Prezentowana praca, mimo wielorakości i bogactw podejmowanych zagadnień, należy ostatecznie, w swym wyrazie syntetycznym, do dziedziny duchowości katolickiej. Nie można jednak nie dostrzec wielopłaszczyznowości podejmowanych wątków, co jest do pewnego stopnia typowe dla erudycji ks. prof. Waleriana Słomki. Jest on po prostu zwolennikiem syntez, i jest do tego w pełni uprawniony, między innymi dzięki tak rozległym i szerokim badaniom w zakresie duchowości chrześcijańskiej. Jest to widoczny znak jego kompetencji naukowo-badawczych oraz dydaktycznych, ale i z drugiej strony także praktycznych. Wydaje się jednak, iż ten drugi aspekt jest współcześnie bardziej realny oraz przystający i przemawiający do człowieka wiary.

Ks. prof. W. Słomka wskazuje często na teologalno-sakramentalny charakter duchowości chrześcijańskiej, a więc jej specyfikę osadzoną bezpośrednio w i na osobie oraz dziele Jezusa z Nazaretu. Oczywiście nie można tu pominąć nauczania Chrystusa, choć zdaniem współczesnych egzegetów jest stosunkowo trudno dotrzeć do autentycznych tekstów w tym względzie. Jednak tak kompleksowe ukazanie źródeł postaw i życia chrześcijańskiego jest ciekawą propozycją, która może być zaadresowana do szerokiego grona odbiorców. Współcześnie katolicy świeccy oczekują wręcz na propozycje w tym wymiarze życia.

Należy wyrazić wdzięczność ks. prof. W. Słomce, który konsekwentnie i systematycznie wnosi, i to od wielu lat, ciągle nowy i znaczący wkład w badania naukowe nad zagadnieniami duchowości chrześcijańskiej. Są to osiągnięcia, które szeroko oddziaływiają w wielu środowiskach, tak naukowych, jak i badawczych. Ważne jest także zauważenie, iż po książkę tę z pewnością sięgną liczni czytelnicy zainteresowani pogłębieniem własnego życia chrześcijańskiego i niesionego świadectwa wiary.

Zaprezentowana praca ks. prof. dr. hab. Waleriana Słomki jest interesującą propozycją spojrzenia na studia i najnowsze wyniki badawcze odnoszące się do szerokiej sfery moralnej relacji międzyludzkich. Życie duchowe jawi się tu jako realizm życia chrześcijańskiego, które winno odzwierciedlać się we wszystkich jego sferach.

Ks. Andrzej F. Dziuba